

Внутрішній аудит у системі державного внутрішнього фінансового контролю

Сучасний етап реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю характеризується здійсненням заходів організаційного характеру. Зокрема, на цьому етапі відбувається запровадження системи внутрішнього контролю і створення підрозділів внутрішнього аудиту в органах державного та комунального секторів. Проте, процес проходження реформи в системі державного внутрішнього фінансового контролю є доволі довготривалим, оскільки водночас зі здійсненням перетворень має відбутися зміна ідеології державного фінансового контролю загалом.

До побудови системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні застосовується підхід, який базується на позитивному досвіді країн Європейського Союзу. Так, запровадження системи внутрішнього контролю в органі державного або комунального сектору передбачає участь керівника та працівників у вдосконаленні управління та забезпеченні розвитку даного органу. Натомість, створення підрозділу внутрішнього аудиту в органі державного або комунального сектору має на меті забезпечити постійну та незалежну оцінку діяльності даного органу для її вдосконалення і підвищення ефективності управління. Тобто, підрозділ внутрішнього аудиту призначений здійснювати оцінку результатів роботи керівника органу, пов'язаної з організацією та проведенням внутрішнього контролю, а також надавати рекомендації щодо її покращення.

На практиці процес реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю, зокрема в сфері внутрішнього аудиту, розпочався з 1 січня 2012 року. До цього часу керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади отримали завдання, які пов'язані зі створенням та забезпеченням функціонування підрозділів внутрішнього аудиту шляхом здійснення реорганізації контрольно-ревізійних підрозділів. Дані підрозділи мають функціонувати як самостійні структурні підрозділи в системі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів і бюджетних установ [1].

Водночас, міністри, керівники інших центральних органів виконавчої влади отримали завдання, що полягає в забезпеченні організаційної та функціональної незалежності підрозділів внутрішнього аудиту. Так, організаційна незалежність підрозділу внутрішнього аудиту передбачає пряме підпорядкування та підзвітність цього підрозділу керівнику установи. Натомість, при функціональній незалежності не допускається виконання

працівниками підрозділу внутрішнього аудиту функцій, які не пов'язані зі здійсненням внутрішнього аудиту та не визначені у внутрішніх документах з питань внутрішнього аудиту [4; 3].

Як свідчить практика, станом на кінець 2012 року в 76 міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади створено підрозділи внутрішнього аудиту (або введено відповідну посаду, чи покладено виконання обов'язків на посадову особу). Поряд з цим, залишаються міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, в яких робота з внутрішнього аудиту не здійснювалася, зокрема, плани роботи не склалися, аудиторські дослідження не проводилися, внутрішні документи з питань внутрішнього аудиту не розроблялися [2].

Для характеристики внутрішнього аудиту необхідно дослідити його об'єкт, завдання і функції. На рис. 1 відображено, що об'єктом внутрішнього аудиту є діяльність центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів і бюджетних установ, а також заходи, які вживаються керівником для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю. Основне завдання внутрішнього аудиту полягає у наданні керівнику центрального органу виконавчої влади, його територіального органу та бюджетної установи висновків і рекомендацій, які пов'язані з удосконаленням системи внутрішнього контролю, покращенням системи управління, запобіганням фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів тощо. Стосовно функцій внутрішнього аудиту, то їхній зміст можна досліджувати в контексті здійснення підрозділом внутрішнього аудиту в системі центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів і бюджетних установ аудитів ефективності, відповідності та фінансового аудиту.

Як визначено в Стандартах внутрішнього аудиту, які затверджені наказом Міністерства фінансів України від 4 жовтня 2011 року № 1247, сфера застосування внутрішнього аудиту охоплює напрямки діяльності, що відповідають здійсненню різновидів аудиту. Так, аудит ефективності передбачає здійснення оцінки діяльності центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів та бюджетних установ щодо ефективності функціонування системи внутрішнього контролю; повноти досягнення цілей, визначених у стратегічних і річних планах; ефективності планування та виконання бюджетних програм і результатів їх виконання; якості надання адміністративних послуг та виконання контрольно-наглядових функцій, завдань, визначених у законодавстві тощо.

У свою чергу, фінансовий аудит зводиться до проведення оцінки діяльності центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів і бюджетних установ щодо законності та достовірності фінансової і бюджетної звітності, правильності ведення бухгалтерського обліку. Натомість, аудит відповідності полягає в здійсненні оцінки

діяльності центрального органу виконавчої влади, його територіальних органів і бюджетних установ на предмет дотримання актів законодавства, планів, процедур, контрактів з питань стану збереження активів, інформації та управління державним майном [3].

Основні показники діяльності підрозділів внутрішнього аудиту в системі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади свідчать про те, що впродовж 2012 року внутрішні аудитори здебільшого проводили фінансові аудити та аудити відповідності. Зокрема, кількість проведених внутрішніми аудиторами цих різновидів аудиту в звітному періоді дорівнювала 3225. Натомість, аудит ефективності та комплексний аудит не були поширеними в роботі підрозділів внутрішнього аудиту, зважаючи на те, що їх кількість становила 18 і 20 відповідно [2].

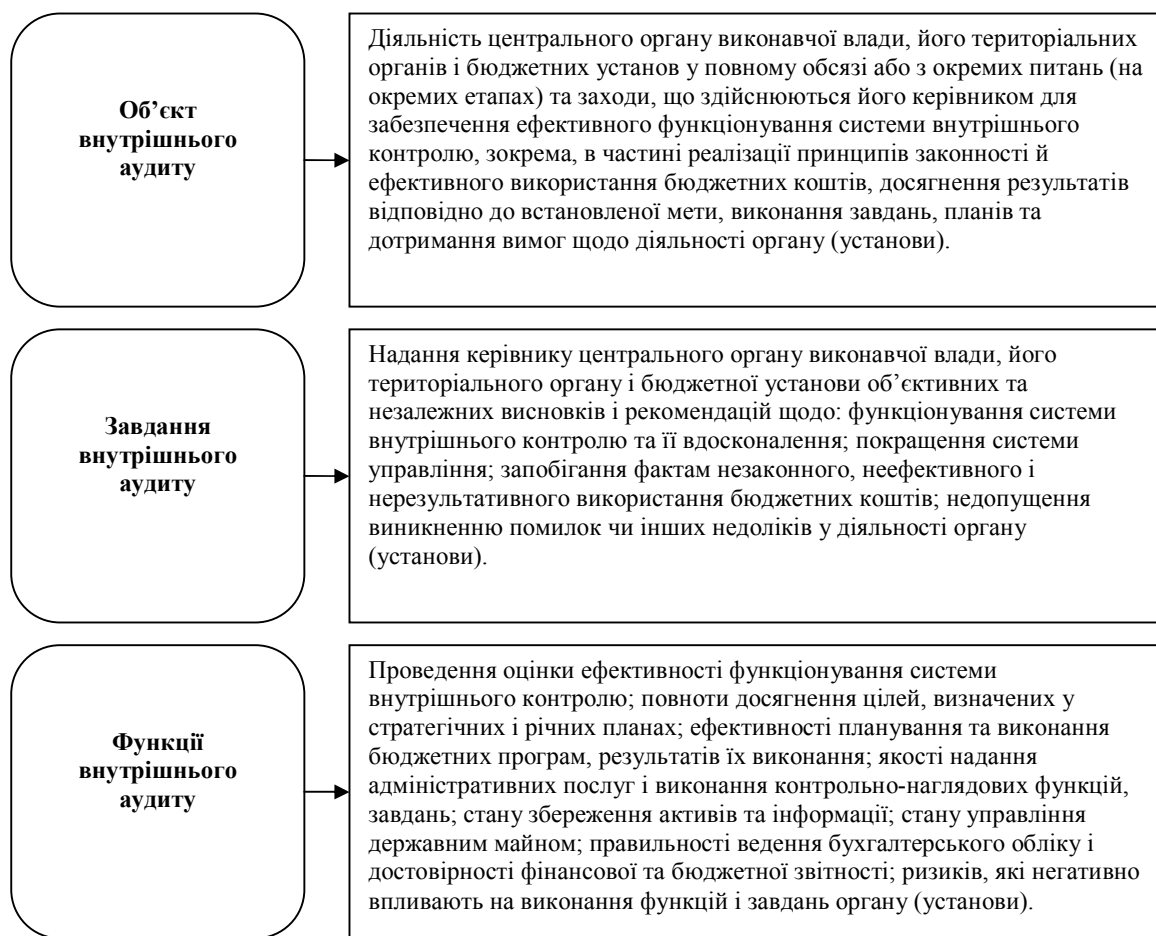

Рис. 1. Об'єкт, завдання і функції внутрішнього аудиту

Примітка. Побудовано на основі [4].

Крім об'єкта, основного завдання і функцій, для характеристики внутрішнього аудиту важливо дослідити його принципи. Так, при функціонуванні підрозділу внутрішнього аудиту мають дотримуватися принципи незалежності, чесності, об'єктивності, конфіденційності та

професійної компетентності. Принцип незалежності проявляється в тому, що робота внутрішніх аудиторів не залежить від обставин, які можуть вплинути на їхню здатність виконувати дану роботу неупереджено. При дотриманні принципу чесності внутрішніх аудиторів складені ними висновки за результатами внутрішнього аудиту користуються довірою. Принцип об'єктивності передбачає, що внутрішні аудитори повинні проявляти об'єктивність під час збирання інформації, її оцінювання та звітування за результатами внутрішнього аудиту. Виконання принципу конфіденційності зводиться до того, що внутрішні аудитори, за винятком окремих випадків, не розголошують отриману ними інформацію під час організації та проведення внутрішнього аудиту. Застосування внутрішніми аудиторами знань, навиків і досвіду при виконанні роботи з внутрішнього аудиту свідчить про дотримання принципу професійної компетентності [6].

Згадані принципи внутрішнього аудиту визначені в проекті Закону України “Про внутрішній аудит” від 15 жовтня 2012 року № 11338. Положення цього законопроекту визначають правові засади здійснення внутрішнього аудиту в державному секторі згідно з міжнародними стандартами. Обґрунтовуючи необхідність прийняття проекту Закону України “Про внутрішній аудит”, його ініціатори, народні депутати В. А. Бондик і О. В. Плотніков стверджують, що створення та забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього аудиту – об'єктивна необхідність для протидії кризовим явищам, корупції, а також обов'язкова умова інтеграції України до високорозвиненого сегменту світової економіки. На сьогодні є чинними нормативно-правові акти, що регулюють відносини в сфері внутрішнього аудиту, та, водночас, відсутній спеціальний закон про внутрішній аудит. Прийняття законопроекту про внутрішній аудит забезпечить подальшу інтеграцію вітчизняної системи внутрішнього аудиту до світової, а також наблизить українське законодавство в цій сфері до законодавства Європейського Союзу [5].

Отже, нині на практиці проходить процес побудови системи державного внутрішнього фінансового контролю за європейською моделлю. Це означає, що при побудові даної системи застосовуються європейські стандарти, згідно з якими базовими компонентами системи державного внутрішнього фінансового контролю є внутрішній контроль і внутрішній аудит. Серед названих компонентів цієї системи важливе місце відводиться внутрішньому аудиту, завдання якого полягає, зокрема, в наданні обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення підсистеми внутрішнього контролю. Завдяки функціонуванню системи державного внутрішнього фінансового контролю з названими вище компонентами буде реалізовано євроінтеграційний напрямок розвитку нашої країни в цій сфері.

Література:

1. Витяг з Листа Державної фінансової інспекції України “Про реорганізацію контрольно-ревізійних підрозділів та створення підрозділів внутрішнього аудиту” від 5 жовтня 2011 р. № 21-14/2 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/89908>. – Назва з екрану.

2. Звіт про стан державного внутрішнього фінансового контролю в Україні за 2012 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/93592>. – Назва з екрану.

3. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту” від 4 жовтня 2011 р. № 1247 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11>. – Назва з екрану.

4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади” від 28 вересня 2011 р. № 1001 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF>. – Назва з екрану.

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внутрішній аудит” від 15 жовтня 2012 р. № 11338 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44671. – Назва з екрану.

6. Проект Закону України “Про внутрішній аудит” від 15 жовтня 2012 р. № 11338 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44671. – Назва з екрану.